II. ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1968

Α'.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΗΣΟΝ ΙΟΝ (19 - 27 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1968)

ΥΠΟ ΣΤΕΦ. Δ. ΗΜΕΛΛΟΥ

Συμφώνως πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθ. 58819/21-8-68 ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν μετέβην ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ Κέντρου Ἐρεύνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας εἰς τὴν νῆσον Ἴον πρὸς μελέτην τοῦ κατὰ παράδοσιν λαϊκοῦ πολιτισμοῦ αὐτῆς καὶ περισυλλογὴν σχετικῆς λαογραφικῆς ὕλης. Ἡ ἀποστολή μου αὕτη ὑπῆρξεν ὀλιγοήμερος, ἐπραγματοποιήθη δὲ ἀπὸ 19 - 27 Σεπτεμβρίου 1968.

Κατὰ τὴν ἐν τῇ νήσῳ παραμονήν μου συνέλεξα ποικίλην λαογραφικὴν ὕλην, καταγραφεῖσαν εἰς 188 σελίδας τετραδίου, σχήμ. 8ου μεγ. καὶ περιλαμβάνουσαν εἰδικώτερον: παραδόσεις 24, πολύστιχα ᾄσματα 120, ποικίλου περιεχομένου δίστιχα 88, ἐπῳδὰς 10, παροιμίας 46, ναναρίσματα - ταχταρίσματα 11, αἰνίγματα 12, εἰδήσεις ἀναφερομένας εἰς τὴν λαϊκὴν λατρείαν, δημώδη ἰατρικήν, ἀστρολογίαν, μετεωρολογίαν, μαντικήν, μαγείαν, γεωργικὸν καὶ ποιμενικὸν βίον κ. ἄ.

Πρὸς τούτοις ἠχογράφησα ἐπὶ τριῶν ταινιῶν μαγνητοφώνου τὰς μελῳδίας 45 ᾀσμάτων.

Ἐκ τοῦ συλλεχθέντος τούτου ὑλικοῦ[1] τὸ μέγιστον μέρος καταλαμβάνουν τὰ παλαιὰ πολύστιχα ᾄσματα πρὸς τὴν περισυλλογὴν τῶν ὁποίων ἔστρεψα κυρίως τὴν προσοχήν μου. Τοῦτο ὠφείλετο τὸ μὲν εἰς τὸ ὅτι ὁ ἐλάχιστος χρόνος, ὃν εἶχον εἰς τὴν διάθεσίν μου, δὲν ἐπέτρεπε τὴν κατὰ πλάτος ἔρευναν καὶ καταγραφὴν παντὸς τοῦ λαογραφικοῦ ὑλικοῦ, τὸ δὲ εἰς τὸ ὅτι διὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν ᾀσμάτων τούτων, κυρίως εἰπεῖν τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ὑπάρξεώς των, ἐχρειάζετο ἔμπειρος ὁπωσδήποτε συλλογεύς, γνώστης τῆς ὕλης καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Τὰ ᾄσματα ταῦτα ἤδοντο παλαιότερον κατὰ τὰς ἀπόκρεως ἢ κατὰ διαφόρους

---

[1] Ἐν τῷ Κέντρῳ Ἐρεύνης Ἑλληνικῆς Λαογραφίας οὐδεμία ἀξία λόγου χειρόγραφος συλλογὴ εὑρίσκεται. Πρὸς τὸν κ. Γεώργ. Στίνην, τὸν κ. γραμματέα τῆς κοινότητος Ἴου καὶ τὸν διδάσκαλον κ. Ἱσπανόπουλον ἐκφράζω καὶ ἐντεῦθεν τὰς εὐχαριστίας μου διὰ τὴν παρασχεθεῖσάν μοι βοήθειαν πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ἔργου μου.

ἄλλας διασκεδάσεις ἢ ἐχορεύοντο καὶ ὡς ἐκ τούτου θὰ ἦσαν εὐρύτερον γνωστά. Σήμερον βεβαίως, λαμβανομένης πλὴν τῶν ἄλλων ὑπ' ὄψιν τῆς μεγάλης τουριστικῆς κινήσεως, ἣν παρουσιάζει ἡ νῆσος, καὶ τῆς ἐκ ταύτης ἐξελίξεως καὶ προσαρμογῆς ἑκάστοτε εἰς τοὺς ἔξωθεν εἰσβάλλοντας συγχρόνους τρόπους ζωῆς ἔχουν ταῦτα λησμονηθῆ ὑπὸ τῶν πολλῶν, παραμένοντα μόνον ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ὀλίγων ὁτὲ μὲν πλήρη κατὰ τὸ δυνατὸν ὁτὲ δὲ ἀποσπασματικῶς ἢ εἰς ἐφθαρμένας παραλλαγάς. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὰς μελῳδίας αὐτῶν, τὰς ὁποίας ἐνθυμοῦνται μόνον ὀλίγοι προβεβηκυίας ἡλικίας.

Γενικῶς παρετήρησα ὅτι οἱ πληροφορηταί μου δὲν εἶχον πρόχειρον εἰς τὴν μνήμην των τὸ ὑλικὸν τῶν ᾀσμάτων, διὸ ἐχρειάζετο οὐχὶ σπανίως νὰ δίδω εἰς αὐτοὺς ἀφορμάς, ὑπενθυμίζων λ. χ. στίχους τινὰς ἢ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν. Ἐργαζόμενος ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω συνθήκας κατώρθωσα νὰ συλλέξω ὁπωσδήποτε ἱκανὸν ἀριθμὸν ᾀσμάτων (ὡς καὶ τὰς μελῳδίας αὐτῶν) πάσης σχεδὸν κατηγορίας, ἤτοι ἀκριτικά, παραλογάς, ἱστορικά, σατιρικά, ἐρωτικά, θρησκευτικά, διδακτικὰ κ. ἄ. Δείγματος χάριν παραθέτω τὸ κείμενον ἑνὸς αὐτῶν, ὅπερ ὅμως ὁ ὑπαγορεύσας ἤκουσε, ὡς τοὐλάχιστον ἰσχυρίσθη, πρὸ 30ετίας παρά τινος διαμένοντος προσωρινῶς ἐν Ἴῳ, καταγομένου δ' ἐκ Πειραιῶς. Τοῦτο ἀφορᾷ εἰς τὰς ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἔχει οὕτω:

Τὸ παιδὶ ἅμα γεννιέται
σὰν τὸ πωρικὸ λογιέται·
καὶ στὰ δέκα μεγαλώνει
καὶ τὸν κόσμο καμαρώνει.
Στὰ εἴκοσί 'ναι γλεντιστής,
εἶναι καλὸς τραγουδιστής·
στὰ τριάντα δυναμώνει
καὶ τὸ σπίτι θεμελιώνει.
Στὰ σαράντα ἀρχινάει νὰ δένῃ
καὶ τὸ σπίτι τὸ ἀνεσαίνει.
Καὶ στὰ πενήντα γιὰ βουλή,
ἂν ἔχῃς ὅμως κεφαλή.
Στὰ ἑξήντα καμπουρώνει
καὶ μαγκούρ' ἀναμαζώνει.
Στὰ ἑβδομήντα σώνεται
κι ὀρνιθοτυφλώνεται.
Στὰ ὀγδόντα δὲν φελᾷ
μόνο τὰ ψωμιὰ χαλᾷ.

Στὰ ἐνενήντα οἱ δικοί σου
20 *βαριστοῦνε τὴ ζωή σου:*
Θεέ μου, καὶ πάρ' τον' ἀπὸ δῶ
νὰ μὴ μᾶς φτάση ἑκατό. (Χειρ., σ. 128 - 129)[1]

Ἐκ τῶν δημωδῶν παραδόσεων σημειωτέα ἡ περὶ τῆς Παναγίας τῆς μαχαιρωμένης, εἰκόνος ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, φερούσης μαχαιριὰν εἰς τὸ πρόσωπον, ἐξ ἧς φαίνεται ὅτι ἔρρευσεν αἷμα (χειρ., σ. 7), αἱ περὶ στοιχειωμένων δένδρων (χειρ., σ. 138) κ. ἄ.

Ἐκ τῶν ἐθίμων σημειοῦμεν τὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἁρμυροπιτταριοῦ, δι' οὗ αἱ νεάνιδες μαντεύονται τὸν μέλλοντα σύζυγόν των (χειρ., σ. 111 - 112)[2] καὶ τὸ

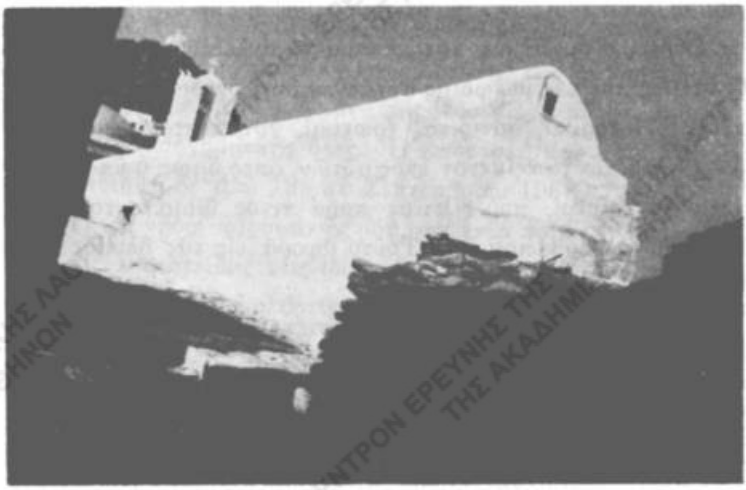

Εἰκ. 1. Ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους.

τοῦ περισχοινισμοῦ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους (εἰκ. 1) ἐν καιρῷ ἐπιζωοτίας, διὰ κηρίων, ἐπικολλωμένων ἐπὶ τοῦ τοίχου καὶ τοῦ θόλου, τὸ ἓν πλησίον τοῦ ἄλλου[3].

---

[1] Ἰδὲ καὶ *Βασ. Λαούρδα,* Αἱ ἡλικίαι τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου κατὰ Σόλωνα καὶ κατὰ τὴν δημώδη νεοελληνικὴν παράδοσιν, Πρακτ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τόμ. 21 (1946), σ. 257 - 263. Τὸ ᾆσμα τοῦτο ἀπαντᾷ διαδεδομένον κυρίως εἰς τὰς νήσους. Παραλλαγὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς γειτονικῆς πρὸς τὴν Ἴον Κιμώλου ἐδημοσίευσεν ὁ *Γ. Κ. Σπυριδάκης* (Ἐπετ. Λαογρ. Ἀρχείου, τόμ. 15 - 16 (1962 - 63), σ. 313 - 314).

[2] Ἰδὲ καὶ *Ν. Γ. Πολίτου,* Μαγικαὶ τελεταὶ πρὸς πρόκλησιν μαντικῶν ὀνείρων περὶ γάμου, Λαογρ. Σύμμεικτα Γ', 1931, σ. 109 κ. ἑξ.

[3] Περὶ περισχοινισμοῦ ἐκκλησιῶν διὰ «νηματοκεριοῦ» ἰδὲ ἐν Λαογρ. Β' (1910-11), σ. 483, Ζ' (1923), σ. 491. Βλ. καὶ Ε.Λ.Λ. 13/14 (1960/61), σ. 333, 17 (1964), σ. 253 - 54, ἀρ. 19.

RÉSUMÉ

Rapport sur la mission folklorique à Ios (Cyclades)
(19 - 27 septembre 1968)

par St. Imellos

Pendant le peu de jours qu'a duré sa mission à Ios pour l'étude de la civilisation populaire de cette île des Cyclades l'auteur a procédé à la récolte d'un matériel folklorique très varié, qui constitue un manuscrit de 188 pages de cahier grand format (in- 8o), déposé aux archives du Centre de recherches du folklore hellénique. Il a également procédé à l'enregistrement de 45 mélodies populaires sur bandes magnétiques.

Le manuscrit d' Imellos comprend 24 légendes, 120 textes de chansons longues, 88 distiques, 10 incantations, 46 proverbes, 12 devinettes et une grande variété d'informations concernant le culte populaire, l'astrologie, la météorologie, la divination, la magie etc. Les chansons longues constituent la plus grande partie de la collection. Ce sont des chansons usitées jadis à la période du carnaval ou à diverses autres occasions; il y en a parmi elles qui accompagnaient des danses populaires. Très peu de gens se souviennent aujourd'hui des paroles et des airs de ces chansons, qui appartiennent à plusieurs catégories suivant leur contenu: acritiques, ballades, satiriques, historiques, chansons d'amour, etc.

L'auteur donne dans son rapport le texte d'une chanson intéressante: la chanson des âges de l'homme. Ensuite il cite la légende d'une icône de la Vièrge qui porte un coup de couteau au visage, ainsi que quelques légendes concernant des arbres hantés. Enfin il cite une coutume divinatoire usitée par les jeunes filles afin de deviner leur futur mari et une coutume pour les époques d'épizooties.

B'.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΗΣ ΕΙΣ ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΣΙΣΑΝΙΟΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ (15 ΙΟΥΛΙΟΥ - 3 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1968)

ΥΠΟ ΑΓΓ. Ν. ΔΕΥΤΕΡΑΙΟΥ

Ἀπὸ τὰς Νοτιοδυτικὰς κλιτῦς τοῦ ὄρους Σινιάτσικον τῆς ἐπαρχίας Βοΐου τοῦ νομοῦ Κοζάνης πηγάζει ὁ παραπόταμος τοῦ Ἁλιάκμονος Σισάνιος ἢ Σισάνης (πρῴην Μύριχος), ὅστις ῥέει πρὸς νότον πλησίον τῆς Νεαπόλεως (Ἀνασελίτσης).